

Zarząd
Okręgu
Łódzkiego

90 LAT LIGI OCHRONY PRZYRODY

Zawierucha wojenna, która przetoczyła się nad kontynentem europejskim w latach 1914 – 1918, doprowadziła nie tylko do unicestwienia wielu istnień ludzkich, ale także dóbr kultury, a działania wojenne nie ominęły również szeroko pojętej przyrody.

Odzyskanie niepodległości przez nasz Kraj dawało możliwość leczenia tych ran, ale przy tak wielu potrzebach, jakie należało realizować dla społeczeństwa, przyroda nie stanowiła zagadnień priorytetowych.

Inicjatorem powstania w Polsce stowarzyszenia, którego celem będzie ochrona przyrody, był wybitny uczony, botanik Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr Władysław Szafer. Będąc w 1923 r w Szwajcarii na Międzynarodowym Sympozjum Geografów Roślin, poznał tam Szwajcarską Ligę Ochrony Przyrody, co zainspirowało Go do utworzenia podobnej struktury w Polsce. Przemyslenia te przeniósł na posiedzenie Państwowej Rady Ochrony Przyrody, które odbyło się w Krakowie 15 października 1926 r. Po uzyskaniu aprobaty innych działaczy zajmujących się ochroną przyrody, na VIII Zjeździe PROP, który odbył się w Warszawie 9 stycznia 1927 r, przystąpiono do wyboru Komitetu Organizacyjnego, który miał pilotować sprawę utworzenia organizacji. W Komitecie tym znaleźli się profesorowie: Jan Gwalbert Pawlikowski, Bolesław Hryniewiecki, Mieczysław Limanowski, Władysław Szafer i Walery Goetel. Na przewodniczącego Komitetu poproszono Aleksandra Janowskiego. Przygotowaniem statutu organizacji zajął się prof. Pawlikowski z uwagi na wykształcenie prawnicze. W listopadzie Aleksander Janowski złożył w Komisariacie Rządu statut Ligi, w celu jego zatwierdzenia.

Intensywne prace organizacyjne doprowadziły do inauguracyjnego Zjazdu, który odbył się w dniu 9 stycznia 1928 r w Warszawie, w Auditorium Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego d. Szkoły Głównej. Po wstępie Aleksandra Janowskiego, prof. Władysław Szafer wygłosił wykład na temat zadań i celów ochrony przyrody, a prof. Jan Gwalbert Pawlikowski przedstawił problemy prawne, związane z ochroną przyrody. Dzień, który rozpoczął historię Ligi Ochrony Przyrody, wypełniono również wyborem Zarządu, w skład którego weszli: prof. dr Józef Morozewicz jako przewodniczący, zastępcą wybrano prof. dr Bolesława Hryniewieckiego, Stanisław Małkowski – sekretarz, Aleksander Janowski – skarbnik. Na Zjeździe przyjęto również znaczek organizacyjny - symbol Ligi w postaci żubra, opracowany przez syna prof. Hryniewieckiego – Jerzego. Statut Ligi Ochrony Przyrody został zatwierdzony przez władze w marcu 1928 r, co dało prawną podstawę do działalności Stowarzyszenia. Pierwsze lata Ligi, to poza skromną na początku pracą wydawniczą - "Wiadomości Ligi Ochrony Przyrody" zaczęły ukazywać się od końca 1933 r. - zaowocowały wystąpieniem do władz państwowych o ochronę Groty Kryształowej w Kopalni Soli w Wieliczce, którą uznano za rezerwat już w kwietniu 1928 r. Wiele miejsca poświęcano konieczności utworzenia parku narodowego w Tatrach, ale bez sukcesu. Z funduszy Ligi wykupiono tereny stepowe na Podolu, tworząc rezerwat "Makutra". Działalność Ligi miała z pewnością znaczny wpływ na utworzenie w 1932 r Pienińskiego Parku Narodowego, a w roku 1933 Wielkopolskiego Parku Narodowego. Poważnym osiągnięciem podnoszącym prestiż Stowarzyszenia było przystąpienie do Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody. Idee zawarte w statucie Ligi znalazły szerokie poparcie społeczeństwa jak również organizacji społecznych, zgłaszających akces wstąpienia w jej szeregi. Wśród bardziej znanych były: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Polskie Towarzystwo Przyrodników

im.M.Kopernika, Polskie Towarzystwo Tatrzańskie i in. Ochrona przyrody propagowana była w społeczeństwie poprzez wygłaszanie odczytów, organizowanie pogadanek, wystaw i wycieczek przyrodniczych. W oparciu o zezwolenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Zarząd Główny Ligi opracował i zatwierdził w listopadzie 1931 r. "Regulamin Młodych Przyjaciół Ligi Ochrony Przyrody w Polsce", dzięki czemu młodzież szkół powszechnych, średnich, seminariów nauczycielskich, szkół zawodowych i innych mogła współpracować z Ligą. Kilkuletnia działalność Ligi a przede wszystkim poparcie społeczne dla jej idei, przyczyniła się do ogłoszenia przez Sejm w marcu 1934 r pierwszej polskiej ustawy o ochronie przyrody. Do czasu wybuchu II wojny światowej działalność Ligi zyskała wielu sympatyków, co zaowocowało powstaniem w wielu miastach Polski - oddziałów Ligi.

Okres okupacji przerwał działalność Stowarzyszenia, a w wyniku zawieruchy wojennej, wielu zasłużonych działaczy Ligi oddało swe życie. Wyzwolenie Polski spod okupacji hitlerowskiej stworzyło możliwość reaktywowania działalności Ligi Ochrony Przyrody. Prace idące w tym kierunku rozpoczął już w styczniu 1945 r prof. Edward Potęga. Po uzyskaniu zgody pełnomocnika Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych na wznowienie społecznej działalności związanej z ochroną przyrody, Profesor przystąpił do prac organizacyjnych. W tym samym czasie w Krakowie prof. dr Władysław Szafer podjął starania o wznowienie działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Ci dwaj uczeni postanowili wykorzystać ogólnopolski zjazd nauczycielstwa do wznowienia działania Ligi Ochrony Przyrody. Na zebranie zaproszono nauczycieli, leśników, przyrodników i osoby, dla których przyroda była sprawą ważną. Na zebraniu tym prof. Szafer wygłosił odczyt pt. "Piękno drzew i lasu" i zaapelował do zebranych o przystąpienie do Stowarzyszenia. Na początku było 125 członków Ligi. Zebranie organizacyjne Zarządu Głównego odbyło się w Łodzi w dniu 17 lipca 1945 r pod przewodnictwem prof. Edwarda Potęgi, współpracującego ściśle z prof. dr Władysławem Szaferem. Zaktualizowany został statut Ligi, wprowadzono okręgi i oddziały Ligi. Władzami Zarządu Głównego zostali wybrani: prezes - prof. Edward M.Potęga, wiceprezes - dr Stefan Jarosz, sekretarz - Jerzy Szczepański, skarbnik - Stanisław Pawłowski. Po zatwierdzeniu statutu przez Prezydenta miasta Łodzi 9 stycznia 1946 r., Liga otrzymała osobowość prawną i mogła ponownie rozpocząć działalność na terenie całej Polski. Pierwszymi okręgami były – Okręg Krakowski i Poznański. Później powstały dalsze.

O ile propagowanie zagadnień ochrony przyrody znajdowało poparcie społeczeństwa i przysparzało Lidze nowych członków dorosłych, nie stanowiło to argumentów dla biurokratów z ówczesnego Ministerstwa Oświaty, które nie wyrażało zgody na tworzenie szkolnych kół Ligi. Jednak uporczywa praca na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych i wzbogacania jej stanu a także piętnowania niszczenia środowiska, prowadzona systematycznie przez działaczy Ligi, wśród których było wieluuczonych, nauczycieli oraz miłośników przyrody, przyniosła efekt. Rada Ministrów w sierpniu 1968 r przyznała Lidze status stowarzyszenia wyższej użyteczności, co znakomicie wpłynęło na dalszy rozwój Ligi. Mimo borykania się z trudnościami finansowymi, dzięki zaangażowaniu wielu osób, Liga prowadziła działalność wydawniczą – miesięcznik "Przyroda Polska", Biuletyn Organizacyjny, broszury, plansze, ulotki, kalendarze, zakładki do książek a także publikacje naukowe oraz seria broszur z cyklu "Twórcy i działacze ochrony przyrody w Polsce". W ramach działalności propagandowo - wychowawczej pod patronatem Ligi, corocznie, dla młodzieży szkolnej ogłaszane są konkursy przyrodnicze, a wśród całego społeczeństwa propagowana jest kultura przyrodnicza w ramach organizowanych corocznych akcji przyrodniczych, które nie tylko ratują stan istniejący, ale zwiększają zasoby terenów zielonych. Systematyczna, wieloletnia praca wielu działaczy Ligi o różnym statusie społecznym, ale złączonych wspólnym celem, jakim jest dobro przyrody, a także współpraca Ligi z zespołami naukowców, przyczyniły się do powstania wielu aktów prawnych o ochronie gatunkowej roślin i zwierząt, chronionych obszarach i obiektach przyrody - ilość parków narodowych zwiększono do 23, powstało szereg parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, zwiększono znacznie ilość pomników przyrody, powstały obszary chronionego krajobrazu oraz strefy ochronne, a przede wszystkim, ochrona przyrody stała się dla społeczeństwa polskiego zagadnieniem znanym, czego 90 lat temu nie było. Ze zmian, które należy odnotować, było powstanie 49 zarządów wojewódzkich po wprowadzeniu w 1975 r reformy administracyjnej Kraju. Mimo powstania w ostatnich latach w oparciu o

Ustawę Sejmową o podziale terytorialnym Kraju 16 nowych województw w miejsce 49, w Lidze utrzymano stan sprzed ćwierćwiecza. Obecnie ilość okręgów się zmniejszyła do 30, a i ta ilość prawdopodobnie ulegnie zmianie z uwagi na brak działalności statutowej w niektórych okręgach, znajdujących się w miastach powiatowych.

W roku 1989 Liga straciła status stowarzyszenia wyższej użyteczności, ale dzięki spełnieniu warunków ustawowych, od 2003 r Liga jest „organizacją pożytku publicznego”.

Patrząc na działalność Ligi na terenie Ziemi Łódzkiej, widać ogrom pracy służącej poprawie świadomości społecznej oraz środowiska naturalnego. Liga organizuje corocznie udział w pracach dla przyrody w ramach "dni lasu i zadrzewień", "tygodniu czystości wód", "międzynarodowym dniu Ziemi", "światowym dniu ochrony środowiska", "dniach ochrony przyrody", "sprzątaniu świata". Podjęta w 2003 roku szeroko propagowana akcja „Ratujmy łódzkie kasztanowce”, a której realizację rozpoczęto od roku 2004, przyniosła znakomite efekty. Dotychczas zostało zebranych około 20 tysięcy worków liści kasztanowców o łącznej wadze blisko 200 ton. Tę pracę wykonało 30 tysięcy uczniów z 300 szkół. Liście zostały następnie zutilizowane. Również Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Łodzi, włączył się do naszej akcji. Systematyczne niszczenie larw szrotówka kasztanowcowiaczka przyniosło radykalny skutek odrodzenia tych pięknych drzew. Prowadzone od wielu lat przez Zarząd Okręgu Łódzkiego akcje przyrodnicze na naszym terenie dały efekt - tysiące posadzonych drzew i krzewów, dokarmianie zwierząt w okresach zimowych, wystawy, pogadanki, wycieczki i szereg innych. Dla młodzieży szkół podstawowych i średnich, pod patronatem Ligi organizowane są konkursy: "najlepiej pracujące szkolne koło LOP", "dendrologiczny – znam drzewa i krzewy", "ornitologiczny – jaki to ptak", "mój las", „artystyczny - przyroda w obiektywie”, konkurs na pomniki przyrody i inne. Dla młodzieży ponadgimnazjalnej organizowana jest Olimpiada Wiedzy Ekologicznej, której odbyły się już XXXII edycje. Co roku 12 laureatów etapu wojewódzkiego otrzymuje indeks wyższej uczelni bez egzaminu. Współpraca Ligi z Uniwersytetem Łódzkim daje możliwość przekazywania szkołom materiałów dydaktycznych, nieodzownych dla udziału w konkursach, oraz pogłębianiu wiadomości przyrodniczych nie tylko uczniów, ale również nauczycieli. Wśród naszych wydawnictw są m.in.: Parki Narodowe Ameryki, Parki Narodowe Europy, Polskie Parki Narodowe, Parki miejskie Łodzi, Zwierzęta chronione w Polsce, Rośliny chronione w Polsce, Rezerваты regionu Łódzkiego, Parki krajobrazowe w województwie Łódzkim, Wielcy ochroniarze, Przyroda jej ochrona i ty, Czy znasz te drzewa, Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, Szata roślinna Lasu Łagiewnickiego w Łodzi, Obecność Ligi Ochrony Przyrody w przedszkolu, Liga w szkole podstawowej, Działalność społeczna i edukacyjna Ligi Ochrony Przyrody i wiele, wiele innych tytułów. Wszystkie te działania, a również opracowania dydaktyczne powstały dzięki zaangażowaniu działaczy Zarządu Okręgu Łódzkiego Ligi Ochrony Przyrody. Przez szereg lat nasze wydawnictwa, a także zakup nagród książkowych dla laureatów konkursów przyrodniczych, były finansowane ze składek członkowskich przy znacznej pomocy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi. Jednak z uwagi na wymogi formalne Funduszu, zgromadzenia ogromnej ilości dokumentów potrzebnych do uzyskania dotacji (ponad 200 stron „A-4”), Zarząd nie dysponując osobami które by mogły temu podołać, zdecydował się na inną formę uzyskiwania pomocy finansowej. Obecnie na nagrody książkowe przeznaczamy środki, uzyskane od sponsorów, będących osobami prawnymi, za co jesteśmy im niezmiernie wdzięczni. Pozostałe składki członkowskie muszą zaspokoić bieżące wydatki takie jak czynsz, energia elektryczna, woda, telefon, internet i t.p. , Są to wydatki nie związane bezpośrednio z ochroną przyrody, jednak są nieodzowne, aby Zarząd Okręgu mógł realizować działalność statutową Ligi Ochrony Przyrody.

Główna Komisja Odznaczeń LOP, na wniosek Zarządu Okręgu Łódzkiego odznaczyła Dyplomem oraz Medalem za Zasługi dla Ochrony Przyrody i Kształtowania Środowiska firmy, które od wielu lat realnie zajmują się ochroną środowiska naturalnego, a poza tym wspierają finansowo działalność statutową Ligi Ochrony Przyrody. Należą do nich:

- * PGE Górnictwa i Energetyki Konwencjonalnej SA w Bełchatowie
- * Cementownia WARTA SA w Trębaczewie

* AMCOR Tobacco Packaging Polska Sp. z o.o.

Zarząd Okręgu Łódzkiego wystąpił także o odznaczenia resortowe dla nauczycieli, którzy mają szczególne osiągnięcia w realizacji programów szkolnych, ale również zasługi w krzewieniu wiedzy przyrodniczej i ekologicznej, za co zostali odznaczeni Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Wielu członków naszego Stowarzyszenia otrzymało Odznaki Honorowe Ligi Ochrony Przyrody.

Założenie przez Zarząd Okręgu Łódzkiego strony internetowej pod koniec 2009 roku umożliwiło spełnienie dwu warunków – znaczne obniżenie kosztów wynikających z konieczności wysyłania setek listów z dokumentami do szkół Łodzi i województwa, czego obecnie się nie robi, gdyż informacje przekazywane drogą elektroniczną są znacznie szybsze i niezawodne, a po drugie – informacja jest obustronna o czym świadczy ilość odwiedzin naszej strony - ponad siedemnaście tysięcy osób. Niektóre z nich otrzymują porady prawne z zakresu ochrony przyrody, a Zarząd również zajmuje się interwencjami w sprawie wykroczeń ekologicznych. Najbardziej istotne jest to, że bezpośredni kontakt obejmuje nie tylko szkoły, ale również nauczycieli i uczniów, uzyskanie czego poprzednio nie było możliwe. Mimo poważnego zmniejszenia ilości osób, zrzeszonych w strukturach Ligi Ochrony Przyrody na terenie całego Kraju, Stowarzyszenie ma obecnie około osiemdziesięciu tysięcy członków młodzieżowych i dorosłych, Liga jest członkiem wielu organizacji międzynarodowych o charakterze ekologicznym, a poprzez Europejskie Centrum Ekologiczne Ligi prowadzi współpracę z wieloma organizacjami oraz instytucjami.

Zarząd Okręgu Łódzkiego na naszym terenie utrzymuje stały kontakt z władzami terenowymi Łodzi i województwa, Urzędem Marszałkowskim, Ogrodem Botanicznym, Miejskim Ogrodem Zoologicznym, stowarzyszeniami przyrodniczymi, a przede wszystkim z Uniwersytetem Łódzkim, oraz dyrekcjami szkół różnych szczebli.

Dla upamiętnienia ogromu prac włożonych w odbudowę Ligi po działaniach II Wojny Światowej, na gmachu Muzeum Przyrodniczego w Parku im. H. Sienkiewicza w Łodzi, w Dniu Ligi Ochrony Przyrody - 9 stycznia 2009 roku odsłonięta została tablica pamiątkowa, poświęcona prof. Edwardowi Mieczysławowi Potędze.

Za całokształt dokonań, Liga Ochrony Przyrody jest odznaczona Orderem Polonia Restituta.

Opracowanie:
arch. Mirosław Konwerski
prezes Zarządu Okręgu Łódzkiego LOP